

Kannabis ja muut huumeet

Martti Vastamäki

LKT, käsikirurgian dosentti, professori

Raittiuden Ystävien yleiseen jakoon

Huumeet Suomessa

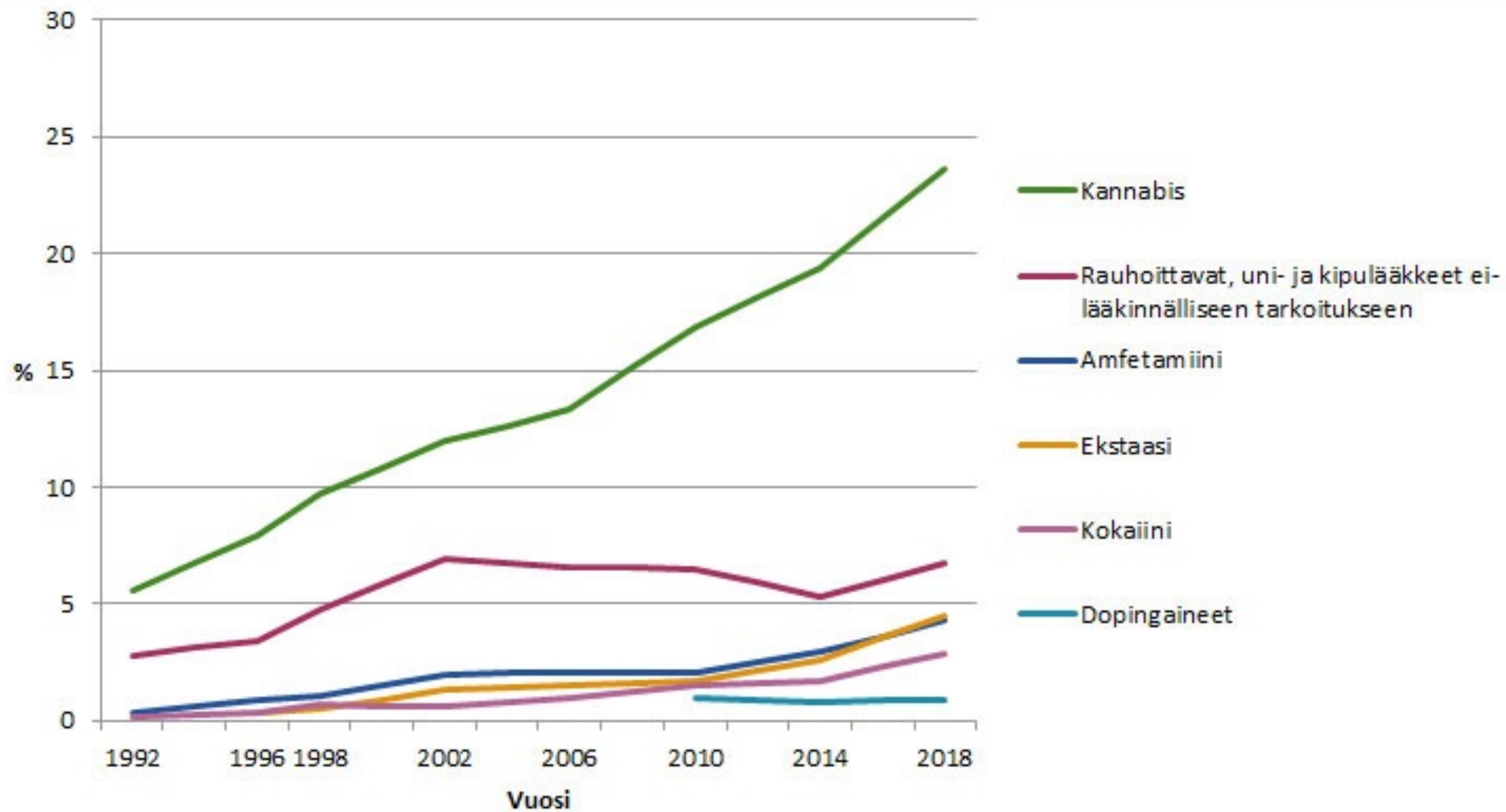
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL on tutkinut suomalaisten huumeiden käyttöä ja huumeisiin liittyviä asenteita vuodesta 1992.
- Suomalaisten huumeiden kokeilu ja käyttö ovat yleistyneet 1990-luvulta lähtien. Syksyllä 2018 kerätty aineisto osoittaa, että yhä useammalla suomalaisella on omakohtaista kokemusta huumeista.

Huumelainsäädännöstä Suomessa

- Huumeiden käyttö määriteltiin Suomessa **rikokseksi** asetustasolla 1966.
- 1960-luvun lopulla huumeasiat siirrettiin huoltopoliisilta **rikospoliisille**.
- Perustettiin huumeisiin erikoistuneita yksiköitä.
- 1972 säädettiin **huumausainelaki**, jossa huumeiden käyttö määriteltiin **rangaistavaksi**.

Huumeet Suomessa

- Yleisimmin kokeiltu tai käytetty huume on kannabis.
- Kannabiskokeilut ovat nelinkertaistuneet suomalaisessa väestössä vuoden 1992 kuudesta prosentista 24 prosenttiin vuonna 2018.
- Myös stimulanttien (esimerkiksi amfetamiini, ekstaasi ja kokaiini) kokeilut ovat yleistyneet, joskin niitä kokeilleiden osuudet väestöstä jäävät alle viiteen prosenttiin vuonna 2018. Siis jo joka neljäs suomalainen on käyttänyt huumeita.
- Kuntodopingin käyttö on pysynyt tasaisena läpi 2010-luvun. Kyse on varsin marginaalisesta ilmiöstä, sillä dopingaineita käyttävien suomalaisten osuus on noin yksi prosentti.

Huumeet Suomessa

- Huumeiden käyttö yleistyy Suomessa. Samalla huumeisiin on alettu suhtautua aiempaa **myönteisemmin**.
- Käytön lisääntymisessä on kyse lähinnä **kannabiksen** suosion kasvusta. Sen taustalla vaikuttaa kotikasvatuksen yleistyminen.
- Toisin kuin 1990-luvun alussa, nyt kyseessä näyttää "huumeaallon" sijaan olevan **pysyvä muutos**.
- Jo **42** prosenttia suomalaisista ajattelee, ettei kannabiksen käyttämisestä pitäisi rangaista.
- [Poliitikot eivät kuitenkaan suhtaudu depenalisointiin yhtä myönteisesti.](#)

Jätevesitutkimus

- Jätevesitutkimuksilla saadaan riippumatonta tietoa jätevesiverkoston alueella tapahtuvasta huumeiden käytöstä lähes reaaliaikaisesti.
- Menetelmää voidaan käyttää myös huumeitilanteen pitkäaikaisseurantaan.
- Jätevesitutkimus tarjoaa poikkeuksellisen lähestymistavan vaikeasti tutkittavaan väestötason huumeiden käyttöön.
- THL:n jätevesitutkimuksen väestöpohja käsittää nykyisin lähes 60 prosenttia koko Suomen väestöstä. Huumeiden käyttöä mitataan parillisina vuosina suurimpien kaupunkien puhdistamattomasta jätevedestä.

Jätevesitutkimus

- Kun markkinoilla on puhtaampaa ainetta, käytetyn huumeen määrä väestötasolla kasvaa.
- Esimerkiksi vuonna 2017 takavarikoidun amfetamiinin ja metamfetamiinin keskimääräinen pitoisuus laski Suomessa merkittävästi vuodesta 2016: Metamfetamiinin keskimääräinen pitoisuus laski 31 prosentista 17 prosenttiin ja amfetamiinin vastaavasti 25 prosentista 17 prosenttiin vuosien 2016 ja 2017 välillä (Keskusrikospoliisi, 2018).

Kannabista saadaan Cannabis sativa -nimisestä **hamppukasvista**.

Marihuanaan käytetään kasvin kukintoja ja ylimpiä versoja.

Hasista ja hasisöljyä valmistetaan hampun hartsista.

Kannabiksen keskeisimmät vaikuttavat ainesosat ovat rasvaliukoinen **THC** eli delta-9-tetrahydrokannabinoli ja **CBD** eli kannabidioli.

THC on kannabiksen ensisijainen päihdyttävä ainesosa.

CBD:llä on antipsykoottisia, ahdistusta lievittäviä ja rauhoittavia ominaisuuksia.

Hasisöljy on kannabistuotteista vahvinta, marihuana yleensä miedointa.

Kannabiksen vaikutukset

- riippuvat käytetystä lajikkeesta
- vahvuudesta
- kannabiksen sisältämän CBD:n osuudesta
- millaisessa mielentilassa ja seurassa ainetta käytetään
- käytetäänkö kannabista yhdessä muiden päihteiden kanssa
- onko käyttäjä ensikertalainen vai kokenut käyttäjä
- usein välittömät vaikutukset ilmenevät puheliaisuutena, iloisuutena, **estojen katoamisena** sekä voimakkaana nälän tunteena
- fyysisiä vaikutuksia ovat pulssin kiihtyminen ja silmien verestäminen
- **lyhytmuistin ja suoriutumiskyvyn heikentyminen** niin, ettei käyttäjä pysty suoriutumaan tarkkuutta ja keskittymistä vaativista tehtävistä

Kannabiksen vaikutukset

- Kannabiksen pitkäaikainen käyttö voi nostaa riskiä sairastua **skitsofreniaan tai masennukseen**.
- Säännöllinen ja pitkäaikainen kannabiksen käyttö johtaa **sietokyvyn kehittymiseen**.
- Käyttäjä tarvitsee **suurempia** ja/tai **useampia** annoksia saadakseen aineesta saman vaikutuksen.
- **Psyykinen riippuvuus** kannabikseen voi kehittyä, kun kannabista käytetään säännöllisesti.
- Päivittäin suuria annoksia käyttävälle voi kehittyä kannabikseen myös **fyysinen riippuvuus**.

Huumelainsäädännöstä Euroopassa

- Useat maat ovat Suomen kanssa huumelainsäädännössä samalla viivalla, kuten Norja, Ruotsi, Tanska, Bulgaria, Irlanti, Itävalta, Kreikka, Kypros, Latvia, Liettua, Luxemburg, Malta ja Slovakia.
- Näissä maissa kannabis on lainsäädännössä määritelty huumausaineyleissopimuksen mukaiseksi huumausaineeksi ja sen käytöstä, hallussapidosta ja myynnistä seuraa lain mukaan rangaistus.

Euroopassa on maita, joissa asia on toisin

- Portugalissa kannabis on huumausaine, mutta käytöstä ja hallussapidosta ei rangaista.
- Espanjassa kannabiksen käytöstä yksityisissä tiloissa ei rangaista. Myös pienien määrien kasvattaminen omaan käyttöön on sallittu.
- Alankomaissa laki ei suoraan salli kannabistuotteiden myyntiä, mutta käytännössä se on mahdollista Coffee shop -kahviloissa.
- Belgiassa kannabis on lainsäädännössä määritelty huumausaineeksi, mutta aikuisten käytöstä ja pienten määrien hallussapidosta ei rangaista.

Euroopan ulkopuolella

- Yhdysvalloissa Coloradon ja Washingtonin osavaltiot vapauttivat kannabiksen viihdekäytön vuonna 2012.
- Colorado on mm. asukasluvultaan 5.7 miljoonaa ja pinta-alaltaan 268 837 km², joten se on helposti verrattavissa Suomeen.
- Useat osavaltiot ovat sen jälkeen seuranneet niiden esimerkkiä.
- Kanadassa kannabiksen myyminen ja ostaminen 18 vuotta täyttäneille tuli lailliseksi 2018.

Coloradon kokemuksia

- Coloradossa on nyt runsaan 7 vuoden kokemus kannabiksen vapauttamisen vaikutuksista.
- Siellä on tehty erittäin perusteellista ja kaikki tieteelliset kriteerit täyttävää tutkimustyötä asian suhteen.
- Tietty osa verotuotosta on siellä korvamerkitty tutkimukseen: kuinka paljon kannabista käytetään, mitä ongelmia ilmenee, paljonko on huumaantuneena ajamista ja niin edelleen.

Kannabiksen vapauttaminen näytti auttavan

Tuukka Tammi A-Klinikkasäätiön Tiimi-lehdessä 2015.

- Uhkakuvat eivät ole toteutuneet. **Kahden** vuoden seuranta!
- Vuosikymmeniä on pohdittu, mitähän tapahtuisi, jos kannabis laillistettaisiin.
- Tammi jatkoi: ”Oikeastaan koko globaali kannabispolitiikka rakentuu oletukselle, että jos kannabista olisi vapaasti tai helposti saatavilla, kamalia asioita tapahtuisi.”
- Coloradossa tähän mennessä tapahtunut osoittaa toista. Lääkekannabiksen kriitikot sanoivat aiemmin, että sen salliminen lisää saatavuutta, joka edelleen lisää käyttöä. Näin ei ole käynyt. Käyttöluvut ovat menneet alaspäin jo vuosia.

Mutta eipä auttanutkaan. Päinvastoin!

- Nyt Coloradon kannabisasioita on siis seurattu huolellisesti ja tieteellisiä kriteereitä tarkkaan seuraten yli **7 vuotta**.
- On vakuuttavasti paljastunut se tosiasia, että kannabiksen käyttö on **lisääntynyt** ja sitä myöden myös siitä aiheutuneet haitat.
- Perusteellinen katsaus RMHIDTA 2019.

Katsaus alkaa sanoilla: ”Tämän vuosikertomuksen tarkoituksena on dokumentoida marihuanan laillistamisen vaikutukset lääketieteelliseen ja virkistyskäyttöön Coloradossa. **Colorado toimii kansakunnan kokeellisena laboratoriona**. Valtakunnan kansalaiset ja päätöksentekijät saattavat haluta viivyttää päätöksiä tästä tärkeästä aiheesta, kunnes käytettävissä on riittävästi ja riittävän tarkkoja tietoja kannabiksen vapauttamisen vaikutuksista.”

Coloradon tilanne 5–6 vuotta kannabiksen laillistamisen jälkeen

- Marihuanan käyttö lisääntyi aikuisilla **94 %**.
- Marihuanaan liittyvien sairaaloiden päivystyskäyntien määrä kasvoi **54 %**.
- Sairaalahoitosten vuosittainen määrä kasvoi **101 %**.
- Niiden itsemurhatapausten prosenttiosuus, joissa toksikologiset tulokset olivat positiivisia marihuanalle, nousi **64 %**.
- Marihuanaa käyttävien raskaana olevien naisten määrä nousi **67 %**.

Coloradon tilanne 6 vuotta kannabiksen laillistamisen jälkeen

- Liikennekuolemat, joissa kuljettajien huumetestistä oli positiivinen marihuanan osalta, nousivat **109 %**, kun kaikki Coloradon liikennekuolemat lisääntyivät vain 31 %.
- Kuolleiden määrä siis **kaksinkertaistui** vuodesta 2013 vuoteen 2018, 55:stä 115 kuolleeseen. Eli joka kolmas päivä kuoli ihminen marihuanakuljettajan vuoksi.
- Marihuanatapausten osuus kaikista auto-onnettomuuksissa kuolleista **nousi 53 %** verrattuna tilanteeseen ennen marihuanan laillistamista.

Coloradon kansanterveyden ja ympäristön laitos 2019

- Nuorten ja nuorten aikuisten päivittäiseen tai melkein päivittäiseen marihuanan käyttöön liittyy merkittävä psykoottisen häiriön, kuten **skitsofrenian**, kehittymisen riski aikuisena.
- Nuorten ja nuorten aikuisten marihuanan käyttöön liittyy vahvasti psykoottisia oireita aikuisina, kuten **hallusinaatioita, vainoharhoja ja harhaluuloja**.
- Viikoittainen tai useammin tapahtuva marihuanan käyttö **heikentää nuorten ja nuorten aikuisten oppimista, muistia, lukutaitoa ja matemaattisia taitoja** jopa 28 päivää viimeisimmän käytön jälkeen.

National Institute on Drug Abuse (NIDA 2019)

- Marihuana heikentää merkittävästi harkintaa, motorista koordinaatiota ja reaktioaikaa.
- Suora yhteys veren **THC**-pitoisuuden (päihdyttävä aineosa) ja heikentyneen ajokyvyn välillä.
- Mootoriajoneuvo-onnettomuuteen liittyvä riski kasvaa merkittävästi marihuanan käytön jälkeen.
- **30** prosentilla marihuanaa käyttävistä esiintyy marihuanasta johtuvia selkeitä ongelmia.
- Niille, jotka alkavat käyttää marihuanaa ennen 18 ikävuotta, kehittyy **4–7 kertaa herkemmin** marihuanan käyttöongelma.

National Institute on Drug Abuse (NIDA 2019) 2.

- Marihuanalle altistuminen kehityksen aikana voi aiheuttaa pitkäaikaisia tai mahdollisesti pysyviä haitallisia muutoksia **aivoissa**.
- Marihuanaa polttavien opiskelijoiden koulutustulokset ovat selkeästi **heikompia** kuin marihuanaa käyttämättömien.
- Kroonisesta marihuanan käytöstä voi syntyä kannabinoidihyperemesis-oireyhtymä, jota leimaavat toistuva **pahoinvointi, oksentelu ja kuivuminen**.
- Kannabiksen yliannostuksesta johtuva **kuolleisuus** oli 2017 22.7 % korkeampi kuin ennakoitu kuolleisuus Yhdysvaltojen osavaltioissa, joissa kannabis oli sallittu.

Coloradon kansanterveyden ja ympäristön laitos 2019 2.

- Äidin marihuanan käyttöön **raskauden aikana** liittyy negatiivisia vaikutuksia lapsessa, mukaan lukien heikentynyt kognitiivinen toiminta ja huomiokyky. Nämä vaikutukset saattavat tulla esiin vasta murrosiässä.
- THC voi siirtyä äidin **rintamaitoon**, mikä voi vaikuttaa vauvaan.
- Marihuanan käytöllä on negatiivisia vaikutuksia raskauden aikana riippumatta siitä, milloin sitä on käytetty raskauden aikana.
- Marihuanan savu voi kerryttää enemmän **hiukkasia keuhkoihin** kuin tupakan savu.
- Laillinen marihuanan saatavuus liittyy vahvasti tahattomalle **pikkulasten** altistumiselle, kun ainetta joutuu heidän ulottuvilleen.

Marihuanan käyttö ja akuutin kivun hallinta

- Marihuanaa on viime vuosina pyritty esittämään tehokkaana kroonisen kivun lievittäjänä.
- Tutkijat ovat kuitenkin havainneet, että marihuanan käyttö, etenkin krooninen käyttö, voi nostaa kipuherkkyyttä siten, että tarvitaan enemmän opioideja kivuttomuuden saavuttamiseksi.
- Tämä voi tarkoittaa sitä, että marihuana ei ole potentiaalinen ratkaisu akuutin kivun hallintaan, vaan päinvastoin voi monimutkaistaa kivun hoitoa (Salottolo 2018).

Marihuanalakien ja opioidien yliannostuksesta johtuvien kuolemien välinen yhteys

- Marihuanan laillistamisen puolustajat ovat väittäneet, että lääketieteellinen marihuana voi auttaa vähentämään **opioidien yliannostuskuolemia**.
- Tosiasiassa lääketieteellisten marihuanalakien ja opioidien yliannostuksesta johtuvien kuolemien välinen yhteys osoittaa yliannostuskuolemien **lisääntyneen 23%** vuosina 1999–2017. 500 000 on kuollut yliannostuksiin.
- Tutkijat eivät myöskään havainneet näyttöä siitä, että joko laajempaan, virkistyskäyttöön tarkoitettun tai rajoittavampaan, matalan tetrahydrokannabinolin kannabislakiin olisi liittynyt opioidien yliannostuskuolleisuuden muutoksia.
- Tutkijat summasivat, että väite, jonka mukaan lääketieteellistä kannabista koskevilla laeilla vähennetään opioidien yliannostuskuolemaa, on **paikkansa pitämätön**.

Substance Abuse and Mental Health Services Administration 2019

- Noin yksi kymmenestä marihuanaa käyttävästä henkilöstä tulee **riippuvaiseksi**.
- Jos käyttö alkaa ennen 18 vuoden ikää, riippuvaiseksi tulee yksi kuudesta.
- Marihuana voi aiheuttaa jopa 8 pisteen pysyvän **älykkyydosamäärän menetyksen**, kun sitä aletaan käyttää nuorena. Nämä IQ-pisteet eivät tule takaisin edes marihuanan lopettamisen jälkeen.
- Tutkimukset linkittävät marihuanan käytön masennukseen, ahdistukseen, **itsemurhasuunnitteluun** ja psykoottisiin jaksoihin.

Substance Abuse and Mental Health Services Administration 2019. 2.

- Marihuanan vaikutuksen alaisena ajavat ihmiset voivat kokea **vaarallisia vaikutuksia**: hitaammat reaktiot, kaistahorjahtelu, heikentynyt koordinaatio ja vaikeudet reagoida signaaleihin ja ääniin.
- Marihuanan käyttö **raskauden aikana** voi aiheuttaa sikiön kasvun rajoittumista, ennenaikaista syntymää, kuolleena syntymistä ja aivojen kehityksen ongelmia, mikä johtaa yliherkkyyteen ja huonoon kognitiiviseen toimintaan.
- Tutkimukset osoittavat, että marihuanaa käyttävillä ihmisillä on todennäköisemmin suhdeongelmia, **huonommat koulutustulokset**, heikommat urasaavutukset ja huonompi elämäntyytyväisyys.

Pikkulasten marihuanamyrkytykset

Pediatric Emergency Care, Ohion valtakunnallinen myrkytyskeskus

- alle **6-vuotiaat** lapset olivat syöneet marihuanaa 2968 tapauksessa.
- Suurin osa oli alle **3-vuotiaita**.
- Yli puolet potilaista sai jonkinlaista **sairaalahoitoa**.
- 7.5 % tarvitsi **tehohoitoa**.
- Ennen vuotta 2009 lasten marihuanalle altistumisen (syömisen) määrissä ei tapahtunut merkittävää muutosta.
- Vuodesta 2009 vuoteen 2017 keskimääräinen vuotuinen kasvu oli **27 %** vuodessa nousten 742 tapaukseen vuodessa.

Väkivaltarikokset

- Väkivaltarikosten määrä henkeä kohden kasvoi Coloradon Denverissä **9 %** vuosien 2017 ja 2018 välillä, kun taas suurimmassa osassa Yhdysvaltojen suuria kaupunkeja rikosten määrä **laski**.
- Väkivaltarikosten määrä laski keskimäärin 4 % kyseisenä ajanjaksona 25:ssä USA:n väkirikkaimmassa kaupungissa.
- Vielä ei voida todeta varmaa yhteyttä rikollisuuden kasvun ja kannabiksen vapauttamisen kanssa, mutta se näyttäisi mahdolliselta.

Laillistetun marihuanan taloudelliset ja sosiaaliset kustannukset

- Marraskuussa 2018 Colorado Christian Universityn Centennial Institute tilasi tutkimuksen marihuanan laillistamisen vaikutuksista Coloradossa.
- Jokaista verotuloihin kertynyttä dollaria kohden Colorado käytti noin 4.50 dollaria laillistamisen negatiivisten vaikutusten hoitoon.
- Suurimmat kustannukset aiheutuivat **terveydenhuoltojärjestelmän** lisääntyneistä kuluista ja **lukion keskeyttämiseen** liittyvistä kustannuksista.

Suomen kokoisen Coloradon osavaltion 6 vuoden aikana kertyneet kokemukset kannabiksen vapauttamisesta kertovat, että kannabiksen käyttö ja siitä aiheutuneet haitat ovat lisääntyneet merkittävästi vapauttamisen jälkeen.

Kannabikseen liittyvä kuolleisuus, liikennevahingot, sairaalahoitajakset, jopa pikkulasten myrkytykset ovat lisääntyneet, samoin kannabiksen käytöstä aiheutuneet kulut yhteiskunnalle.

Suomalaisten ei pidä lähteä samalle tielle.

Kansan ja varsinkin asioista päättävien poliitikkojen on syytä kuunnella asiantuntijoita. Pienen kannabista hamuilevan joukon ääntä ei pidä kuunnella liikaa!

Huumekuolemat

- Ruotsi 408
 - Norja 203
 - Suomi 202
 - Tanska 162
 - Islanti 15
- Asiassa on tehty tutkimusta Pohjoismaissa yhdenmukaisesti vuodesta 1991 lähtien.

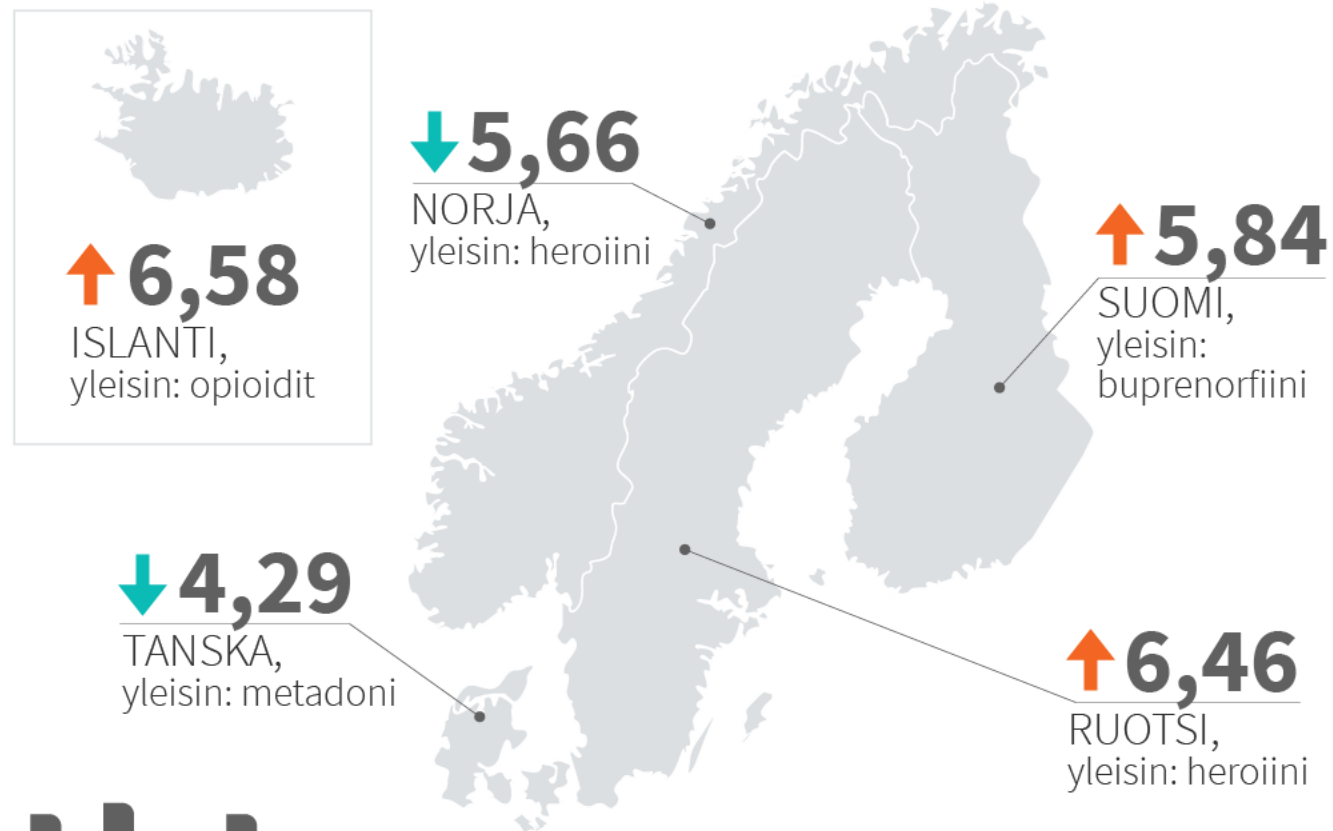
Huumekuolemat

- Suomessa buprenorfiinin aiheuttamien yliannostuskuolemien määrä lisääntyi. Buprenorfiinimyrkytysten määrä on kolminkertaistunut vuoden 2002 tutkimuksen jälkeen.
- Toiseksi yleisin yliannostuskuolemien aiheuttaja Suomessa oli oksikodoni. Oksikodonikuolemat ovat nousussa muissakin Pohjoismaissa.
- Suomessa erityisesti ekstaasin aiheuttamat myrkytyskuolemat lisääntyivät. Kokaiinimyrkytyksiä oli Suomessa niin ikään aiempaa enemmän. Fentanyylimyrkytysten määrä sen sijaan laski vuoteen 2012 verrattuna.
- Heroiini oli pääasiallinen yliannostuskuolemien aiheuttaja naapurimaissamme Norjassa ja Ruotsissa.

Huumausaineiden aiheuttamien

yliannostuskuolemien määrä

Pohjoismaissa per 100 000 asukasta

thl

Lähde: Forensic Science International 2020